

šaj ignoriranja volje građana (pitanje referenduma za brak). Svi ovakvi i ovomu slični primjeri diljem svijeta mogu se naći u novoj knjizi Gabriele Kuby.

Autorica u svojoj knjizi koncizno i snagom argumenata, bez vrijeđanja i omalovažavanja drugih i drugačijih, vješto razotkriva kvazi upakiranu zabrinutost rodnih ideologa i inih seksologa za čovjeka, osobito za mlade, koji pod krinkom slobode, ravnopravnosti, raznolikosti, spolnoga zdravlja, potkopavaju temeljne društvene vrijednosti, gradeći kulturu smrti, razaranjem heteroseksualnog braka, spolnom dezorijentacijom mladih i legalizacijom abortusa.

Čitajući knjigu Gabriele Kuby može se primijetiti kako se kod autorice očituje onaj istinski »genij žene« koji je toliko puta spominjao bl. Ivan Pavao II. Genij je to za koji Papa u svojem Apostolskom pismu *Mulieris dignitatem* kaže da je sposoban jamčiti za čovjeka (MD 30), u ovom slučaju za cjelovita čovjeka od samog njegova začeca. U tomu pravcu može se reći kako se autorica hrabro suprotstavlja novoj kulturološkoj *agendi*, propagirajući kulturu života, cjelovitu bračnu ljubav, a time i cjelovitu spolnost, spolnost koja je otvorena životu. U tomu kontekstu kritike nije pošteđena niti Katolička crkva jer autorica kritizira i dio njemačkih biskupa iz 1968. godine, odnosno njihove izjave iz Königsteinra povezane s enciklikom *Humane vitae* koje su prema autorici u njemačkoj Crkvi ostavile zrakoprazan prostor glede naviještanja i nauka katoličkoga spolnog morala. (str. 396.)

Kritike nisu pošteđene ni pojedine katoličke organizacije koje pod pritiskom javnosti, ako ne odustaju onda barem dijelom posustaju u ispravnom tumačenju nepromjenjivih naravnih moralnih načela. Budući da se i papa Benedikt XVI. osvrnuo na rad Gabriele Kuby, izjavljujući kako je »gospođa Kuby vrlo hrabar borac protiv ideologija koje će na kraju dovesti do čovjekova uništenja« (tekst se nalazi na stražnjoj korici knjige), spomenut ću i njegov govor izrečen 19. siječnja 2013. godine u kojemu, osvrćući se na rodnu ideologiju, kaže sljedeće: »Crkva potvrđuje svoje veliko dostojanstvo i ljepoti braka kao izrazu vjernosti i plodnosti saveza između muškarca i žene, i svoj ne filozofiji kao što je *gender*, motivirana činjenicom da je recipročnost između muškarca i žene izražena u ljepoti prirode željene od stvoritelja.« A upravo knjiga Gabriele Kuby to potvrđuje, pokazujući svoj čvrsti i odlučni *ne* rodnoj ideologiji, te čvrsto i odlučno *da* dostojanstvu i ljepoti braka kao izrazu vjernosti i plodnosti saveza između muškarca i žene.

Marijo Volarević

Alain Badiou avec Nicolas Truong

Éloge du théâtre

– Café Voltaire, Flammarion, Paris, 2013., 94 str.

Francuski filozof Alain Badiou vodio je 15. srpnja 2012. godine, u Avignonu, vrlo zanimljiv razgovor s novinarom Nicalosom Truongom o značenju i važ-

nosti kazališta. Razgovor je objavljen pod naslovom »Pohvala kazalištu«. Radi se o pronicljivim i nadahnjujućim promišljanjima francuskoga filozofa, koji je inače velik zaljubljenik u kazalište, ujedno i pisac nekoliko kazališnih djela, ne samo o kazalištu nego i o umjetnosti. Kako je kršćanstvo nezamislivo bez umjetnosti, naime umjetnost je neodreciva forma, svečano ruho kršćanske vjere te je zato kršćanstvo prožeto posebnom brigom, njegovom, ali i obranom umjetnosti, Badiouovi uvidi zasigurno mogu koristiti teologiji. Izdvojiti ćemo samo one koji se tiču neposredno teologije.

Alain Badiou uočava da je danas umjetnost duboko ugrožena. Radi se o dvostrukoj ugrozi koja dolazi s »desne« i s »lijeve« strane, tj. radi se o desničarskom i ljevičarskom upropaštavanju umjetnosti, a time i kazališta. Desničarski pristup njeguje »muzealizaciju« umjetnosti. Umjetnost se gura u muzeje, nju se još samo »konzervira«, čuva ju se, možda joj se i divi, ali ona kao takva više ne uspijeva nadahnjivati današnjega čovjeka. Ljevičarski pak pristup, kojemu se Badiou više posvećuje i koji je za njega daleko opasniji od desničarskoga, čini ono što nerijetko i sama ljevičarska politika čini: puka destrukcija postojećega. Ona je uperena protiv svake umjetnosti u kojoj se iole pokazuje bilo kakva ideja »reprezentacije«. (str. 21.) Umjetnost ne smije više ništa reprezentirati, predstavljati, ona mora biti »bezidejna«. Za kazalište to podrazumijeva da je ono postalo »kazalište bez kazališta«. (str. 22.) Dakle, kazalište više ništa ne govori, ne

predstavlja. Ono se reducira na puki vizualni spetakl ili igru tijela (str. 26.), na »puku neposrednost«. (str. 69.) Badiou zapravo želi reći kako je ljevičarski pristup umjetnosti nesposoban i sumnjičav prema svakoj ideji, zapravo tvrdi da ideje ni nema. Još gore i pogubnije, tvrdi naš pisac, ljevičarski pristup nam pod idejom podmeće zapravo projekciju naših interesa i potreba. (isto) Ljevičarske »ideje«, koje zapravo glume ideje, jesu puki konzumerizam, mi bismo rekli s Platonom, običan *mimesis*, ponavljanje stvarnosti. Stoga ni ne čudi da je grčki filozof tako shvaćenu umjetnost htio izbaciti iz polisa!

Takvo ništenje umjetnosti uviđa se posebice u kazalištu koje je postalo puki performans tijela, odnosno plesa. Francuski mislilac dobro primjećuje da je ples u širem smislu zapravo »imanencija tijela«, imanencija zbilje kao takve te ne čudi da Nietzsche uzima upravo plesača kao sliku nadčovjeka lišena svekolike transcendencije. (str. 53s) Drugim riječima, tamo gdje se u kazalištu, ali i u umjetnosti kao takvoj, isključivo forsira ples ili performans tijela, time se zagovara puka imanencija koja ništi svaku reprezentaciju, a time i kazalište, i umjetnost. Zato za našega autora kazalište/umjetnost mora biti više od plesa/tijela i slike. Mora u sebi nositi tekst (str. 58.), jer kazalište/umjetnost jest »predstavljane ideje«, odnosno prikaz »napetosti između transcendencije i imanencije ideje«. (str. 63.) To je vrlo važna misao i za razumijevanje liturgije. Jer, liturgija nije ništa drugo doli napetost Božje transcendencije, Kristova

vazmenoga otajstva koje se uprisutnjuje u imanenciju. Liturgija je spasonosna napetost koja imanenciju zacjeljuje transcendencijom tako što tu istu transcendenciju utiskuje u imanenciju.

Iz svega navedenoga slijedi da kazalište/umjetnost ne smije biti puko ponavljanje, »mimesis« zbilje, nego imajući u vidu »konfuziju« zbilje, pokazivati koliko je ta konfuzija konfuzna (»konfuzija konfuzije«, str. 70s), dajući nam pritom »ideje«, tj. kako misliti i živjeti drukčiji svijet. Također Badiou zgodno razlikuje kazalište od filma. Film isključuje ideju u njezinoj napetosti između transcencije i imanencije, on samo svjedoči o »njezinu posjetu«. (str. 64.) Drugim riječima, u filmu se ta napetost više ne događa sada i ovdje, ona je poput traga utisnuta u sliku, kojoj nedostaje stvarno događanje te napetosti. A nije li zapravo ista stvar s razlikovanjem mise koja se gleda na televiziji i mise koja se slavi? Ili, s razlikovanjem vjere koja ostaje na riječima, tekstu, na slici i vjere koja se liturgijski slavi?

Naposljetku valja istaknuti da se Badiou također osvrće na odnos filozofije i kazališta. Za njega je filozofija u svojem izvornom značenju zapravo vrlo bliska kazalištu. Ako se filozofija shvati ne samo akademski, kao teorija, nego kao misao koja je »kretanja, a ne poredak, obrat cjelokupnoga bivstvovanja, a ne akademsko studiranje, životna potreba, a ne nekakav tradicionalni moral« (str. 45.), tada to filozofiju zbližava s kazalištem. Jer, kazalište je, kako to sjajno ističe naš pisac, spoj tijela, slika i teksta. Mi bismo

rekli, kazalište ne želi samo dotaknuti duh, um, razum, nego cijeloga čovjeka, ono kani utisnuti duh, ideju u tijelo, u svakodnevicu. Nije li upravo kazalište najbliskije katoličkoj liturgiji? Zasluga je švicarskoga teologa Hansa Ursa von Balthasara da je među rijetkim teolozima uvidio bliskost i združenost između Božje objave i kazališta, vjere i kazališta, liturgije i kazališta, što dolazi posebno do izražaja u prvomu svesku njegove goleme »Teodramatike« koji, nažalost, još uvijek nije dostatno recipiran u teologiji. Da, liturgija na teološkoj razini ostvaruje ono što kazalište ima za svoje temeljno poslanje: kroz tekst, tijelo i sliku utisnuti Boga u čovjekovu stvarnost.

Zaključno se može reći da promišljanja Alaina Badioua dubokoumno razotkrivaju svu problematiku i bijedu moderne umjetnosti/kazališta, napose u njezinu ljevičarskom, postmodernom poimanju. Badiou želi umjetnosti vratiti njezino dostojanstvo, njezinu »reprezentativnu ulogu«.

Ako je religija, kršćanstvo također mjesto, događanje »ideje u njezinoj napetosti transcencije i imanencije«, tada smo mišljenja da religija može biti korisna nadahniteljica, saveznica jednoj tako poimljenoj umjetnosti. A takva umjetnost također može biti nadahniteljica i saveznica kršćanstvu, posebice tamo gdje i samom kršćanstvu prijete opasnost da se strmoglavi u imanenciju, »puku neposrednost«, s jedne strane, ili u apstrakciju, transcendenciju bez imanencije, bez tijela, s druge strane.

Ivica Raguč